

UNIVERSITY COLLEGE LONDON
SCHOOL OF SLAVONIC AND EAST EUROPEAN STUDIES

20. května 2020

Posudek habilitační práce Mgr. Tomáše Jirsy, PhD.

Vážená vědecká rado,

tímto předkládám posudek habilitační práce Mgr. Tomáše Jirsy, PhD, s názvem *Tváří v tvář beztvarosti. Afektivní a vizuální figury v moderní literatuře*.

Jde o ambiciózní, inteligentní, a velmi důkladně provedenou práci, která mapuje prostor mezi vizuální a literární studií originálním způsobem. Pojem *beztvarost* může na první pohled působit jako termín vhodnější pro vizuální umění než pro literaturu—“literární tvar” je spíše metaforou než přesným fenoménem. Významným činem této práce je, že se přesvědčivě pohybuje mezi vizualitou, literaturou a antropologií, a přitom vykresluje sugestivní paralely a korespondence mezi jejich diskurzy a předměty zkoumání. Společný podíl těchto různých disciplín a médií je jasný už z faktu, že hlavní podněty k Jirsovým úvahám pochází z práce Georgesu Didi-Hubermana (francouzského teoretika umění a filozofa), Richarda Weinera (předního českého modernistického autora), a Georgesu Bataille (francouzského filozofa a antropologa s určitou surrealistickou tendencí). Přínosem knihy je, že z této kombinace zdrojů vytváří bystrou teorii beztvarosti ne jako ‘absenci tvaru’, jako negativum nebo selhání, nýbrž jako tvůrčí sílu, nebo, řečeno slovy knihy, “beztvarost nikoli jako popření, zrušení či likvidace tvaru a přistoupení na jiný, neforemní režim, nýbrž jako rozklad, destabilizace, deformace a transformace formy i figury, jež produkuje nový a doposud neznámý tvar” (s. 66).

Jako příklad komparativní studie je tato práce pozoruhodná hned z několika důvodů. Za prvé, právě výše uvedená kombinace oborů znamená, že kniha přesahuje běžný rámec “komparativní literatury”, a tím zaujímá místo ve významném mezinárodním diskurzu, který se pohybuje na hranicích mezi komparatistikou, mediálními studii, estetikou a sociální filozofií. Také navazuje—pokud dovolíte—na plodnou českou tradici, která sahá od Šaldy skrz Pražskou školu až k poměrně malému okruhu soudobých badatelů, a tento fakt je třeba uvítat.

Za druhé, kniha přesvědčivě spojuje analýzy předních dnešních teoretiků jako je právě Didi-Huberman, Hans Belting nebo Rosalind Krauss; “kanonických” světových autorů a umělců jako Gogol, Poe nebo Nabokov; a českých autorů, kteří nejsou dostatečně známí mimo hranice republiky. To znamená, že pokud bude kniha někdy přeložena např. do angličtiny, francouzštiny nebo němčiny (což bych vřele uvítal), podá přesvědčivý důkaz, jak může “malá” kultura přispívat k mezinárodním diskurzům, kde nebývá dostatečně (nebo vůbec) reflektována. Hlavní úlohu v tom smyslu hraje v knize právě Weiner; a jako badatel, který se také zabývá Weinerem, si Jirsovy studie cením jako důležitého příspěvku k weinerologii. Obzvláště cenné jsou pak pasáže, kde se Jirsa zabývá opravdu závažnými paralely mezi např. Weinerovými texty a pojmem *das Unheimliche*, který Freud rozpracovává souběžně s Weinerem; anebo mezi koncepcí *beztvarosti* v povídce “Smazaný obličej” od Weinera a *l'informe* v textu Georges Bataille deset let po Weinerovi.

Za třetí, Jirsa se nedopouští toho akademického zlovyku, kdy člověk hledá “beztvarost” právě a jen u autorů, kteří *úmyslně a vědomě* koncipovali svá díla jako “beztvará” (Beckett, Blanchot, Artaud, nebo v českém kontextu Linhartová nebo Nápravník). Jirsa chápe beztvarost jako estetickou kategorii, která má obecnější kulturní význam.

Kniha *Tváří v tvář beztvarosti* každopádně patří podle mého mínění mezi nejzajímavější bohemisticko-komparatistické studie posledních let. Jsem plně přesvědčen, že **splňuje kritéria habilitační práce** a rozhodně ji **doporučuji k dalšímu řízení**.

Dr Peter Zusi